

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προώθηση μιας υγιεινής και βιώσιμης διατροφής στην ΕΕ»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2019/C 190/02)

Εισηγητής: ο κ. **PeterSCHMIDT**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	12.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	31.1.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	20.2.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	541
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	183/7/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη σφαιρική πολιτική για τα τρόφιμα στην ΕΕ, η οποία εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2017, τάχθηκε υπέρ μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης των τροφίμων στην ΕΕ. Η υγιεινή και βιώσιμη διατροφή αποτελεί βασικό «πυλώνα» της πολιτικής αυτής για τα τρόφιμα, καθότι η διατροφή μας πρέπει, επειγόντως, να προσανατολιστεί προς τη βελτίωση -και όχι την υποβάθμιση - τόσο της υγείας των οικοσυστημάτων και της δημόσιας υγείας όσο και της ζωτικότητας των αγροτικών περιοχών.

1.2. Είναι πλέον η κατάλληλη στιγμή για επιτάχυνση της αλλαγής νοοτροπίας, και οι προς τούτο ενδείξεις είναι ισχυρές και πληθαίνουν. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι υπάρχει πλέον η κατάλληλη δυναμική σε πολιτικές όπως η «Δεκαετία Δράσης των Ηνωμένων Εθνών για τη Διατροφή», η εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, η συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή και οι νέες προτάσεις για το μέλλον της κοινής γεωργικής πολιτικής. Υπάρχουν επίσης αυξανόμενες επιστημονικές αποδείξεις όσον αφορά την επείγουσα ανάγκη μετασχηματισμού του ευρωπαϊκού και του παγκόσμιου επισιτιστικού συστήματος, για παράδειγμα σε εκθέσεις της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Αλλαγή του Κλίματος (IPCC), της επιτροπής *EAT-Lancet*, της Επιτροπής για την Παγκόσμια Επισιτιστική Ασφάλεια και της *InterAcademies Partnership* (ενδοπανεπιστημιακή σύμπραξη) ⁽¹⁾. Τέλος, υπάρχει ισχυρή ζήτηση από την κοινωνία των πολιτών (π.χ. από τον συνασπισμό που έχει σχηματισθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας της διεθνούς ομάδας εμπειρογνομών για τα βιώσιμα επισιτιστικά συστήματα/IPES), αναγνώριση από τις επιχειρήσεις των ευθυνών τους να συμβάλουν στην αλλαγή (π.χ. για τη σπατάλη τροφίμων, την κυκλική οικονομία, τη μείωση της παχυσαρκίας, την προστασία της βιοποικιλότητας, την πολιτιστική ενίσχυση κ.λπ.) και δράση σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο, για παράδειγμα μέσω του συμφώνου για την Αστική Επισιτιστική Πολιτική του Μιλάνου (*Milan Urban Food Policy PACT*), τα *Projets Alimentaires Territoriaux* (εδαφικά διατροφικά σχέδια) στη Γαλλία και υπό την ηγεσία της παγκόσμιας πρωτοβουλίας *C40 Cities* ⁽²⁾.

1.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και υποστηρίζει τις υφιστάμενες πρωτοβουλίες της Επιτροπής για την προώθηση υγιεινής και βιώσιμης διατροφής, όπως για παράδειγμα την ενσωμάτωση διατάξεων στην πρόσφατη πρόταση μεταρρύθμισης της ΚΓΠ για «βελτίωση της ανταπόκρισης της γεωργίας της ΕΕ στις απαιτήσεις της κοινωνίας όσον αφορά τα τρόφιμα και την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης για ασφαλή, θρεπτικά και βιώσιμα τρόφιμα, καθώς και για καλή μεταχείριση των ζώων» ⁽³⁾. Ωστόσο, ελλείπει μια συντονισμένη προσέγγιση των πρωτοβουλιών αυτών.

⁽¹⁾ <http://www.interacademies.org/48945/Global-food-systems-are-failing-humanity-and-speeding-up-climate-change>.

⁽²⁾ <https://www.c40.org/>.

⁽³⁾ COM(2017) 713 final.

1.4. Η πολυπλοκότητα της σύνδεσης τροφίμων-υγείας-περιβάλλοντος-κοινωνίας απαιτεί μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση σχετικά με τη διατροφή, η οποία δεν θα σχετίζεται μόνο με τη συμπεριφορά των καταναλωτών. Για να εξασφαλιστεί συνοχή και κοινός στόχος, η ΕΟΚΕ ζητεί την ανάπτυξη νέων βιώσιμων διατροφικών κατευθυντήριων γραμμών, στις οποίες θα λαμβάνονται υπόψη οι πολιτιστικές και γεωγραφικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και εντός αυτών. Η μείωση και μόνο της χρήσης πόρων στην παραγωγή και η αλλαγή συστατικών δεν συνεπάγονται καλύτερη ή πιο υγιεινή διατροφή.

1.5. Οι νέες βιώσιμες διατροφικές οδηγίες βοηθούν στο να δοθούν σαφέστερες κατευθύνσεις στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, τους μεταποιητές, τους εμπόρους λιανικής και τις υπηρεσίες εστίασης. Ο αγροδιατροφικός κλάδος θα ωφεληθεί από ένα νέο «πλαίσιο» για την παραγωγή, επεξεργασία, διανομή και πώληση υγιεινότερων και πιο βιώσιμων τροφίμων σε δικαιότερες τιμές.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί να συσταθεί μια ομάδα εμπειρογνομόνων προκειμένου να καταρτιστούν πανευρωπαϊκές βιώσιμες διατροφικές κατευθυντήριες γραμμές εντός δύο ετών. Σε αυτήν την ομάδα θα πρέπει να συμμετέχουν οι ενδιαφερόμενοι επαγγελματικοί και επιστημονικοί φορείς από τους κλάδους της διατροφής, της δημόσιας υγείας, των τροφίμων και των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιστημών. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συμβάλει στις εργασίες της εν λόγω ομάδας εμπειρογνομόνων ούτως ώστε να παράσχει τη συμβολή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως μέσω της προσωρινής ομάδας μελέτης «Βιώσιμα συστήματα τροφίμων».

1.7. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σημασία των επενδύσεων στην εκπαίδευση για την αειφόρο διατροφή από νεαρή ηλικία, ώστε να βοηθηθούν οι νέοι να εκτιμήσουν την «αξία των τροφίμων». Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στις ευπαθείς ομάδες, κυρίως άτομα με χαμηλά εισοδήματα.

1.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η υιοθέτηση μιας κοινής προσέγγισης σχετικά με την επισήμανση των τροφίμων που αντικατοπτρίζει τις βιώσιμες διατροφικές κατευθυντήριες γραμμές μπορεί να βελτιώσει τη διαφάνεια και να αποθαρρύνει τη χρήση ασκόπως φθηνών πρώτων υλών που είναι αφενός ανθυγιεινές και, αφετέρου, μη βιώσιμες (π.χ. trans-λιπαρά οξέα, φοινικέλαιο και υπερβολική περιεκτικότητα σε ζάχαρη). Οι καταναλωτές θα επωφελούνταν από την επέκταση στην επισήμανση των τροφίμων, με τη συμπερίληψη των περιβαλλοντικών και κοινωνικών πτυχών. Κάτι τέτοιο θα συμβάλει στον προσανατολισμό των επιλογών των καταναλωτών προς πιο υγιεινές και βιώσιμες επιλογές.

1.9. Εκτός από την αρωγή που προσφέρουν στον εμπορικό τομέα, οι βιώσιμες διατροφικές κατευθυντήριες γραμμές παρέχουν επίσης κοινά και σαφή κριτήρια προς χρήση στις δημόσιες συμβάσεις. Η Ευρώπη χρειάζεται να περιέλθουν τα τρόφιμα στο επίκεντρο των πράσινων δημόσιων συμβάσεων (GPP). Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητεί να εγκριθεί επειγόντως η αναδιώρηση των κριτηρίων της ΕΕ για τις GPP όσον αφορά τις υπηρεσίες τροφίμων και τροφοδοσίας.

1.10. Το δίκαιο του ανταγωνισμού δεν θα πρέπει να αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη βιώσιμων διατροφικών κατευθυντήριων γραμμών. Οι κανόνες πρέπει να προσαρμοστούν ώστε να βοηθούν την τοπική οικονομία και όχι να παρεμποδίζουν τη βιωσιμότητα. Προκειμένου να διασφαλιστεί η καλύτερη κατανομή της προστιθέμενης αξίας για τους ενδιαφερόμενους φορείς που συμμετέχουν στη συνολική αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη δυνατότητα που θεσπίστηκε για όλους τους κλάδους με τη μεταρρύθμιση του 2013 του κανονισμού ΚΟΑ (κοινή οργάνωση αγορών), σύμφωνα με την οποία οι διαπαραγωγικές οργανώσεις δύνανται να κοινοποιούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις συμφωνίες τους σχετικά με την ενίσχυση των προτύπων βιωσιμότητας των προϊόντων τους με σκοπό τη λήψη έγκρισης, δυνάμει των κανόνων ανταγωνισμού. Τα προϊόντα που παράγονται με πιο αειφόρο τρόπο βάσει των κριτηρίων που αφορούν το περιβάλλον, την υγεία των ζώων και τα πρότυπα ποιότητας, μπορούν να εξασφαλίσουν στους επιχειρηματίες της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων καλύτερες τιμές. Οι συζητήσεις που προηγούνται της κοινοποίησης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορούν να βοηθήσουν τις διεπαγγελματικές οργανώσεις να καταρτίσουν ενδεχόμενες μελλοντικές κοινοποιήσεις.

1.11. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι το πλήρες φάσμα των μέσων δημόσιας διακυβέρνησης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως εργαλεία πολιτικής για την αποθάρρυνση της παραγωγής και της κατανάλωσης ανθυγιεινών τροφίμων και για την προώθηση των υγιεινών διατροφικών συνηθειών. Το εξωτερικό κόστος της μη βιώσιμης διατροφής αποτελεί μια «κρυφή» επιβάρυνση για την κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον, η οποία πρέπει να περιοριστεί ή να καλυφθεί εσωτερικά. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη θέσπιση ορθών πολιτικών στρατηγικών για την εφαρμογή βιώσιμων διατροφικών κατευθυντήριων γραμμών, με ιδιαίτερη εστίαση της προσοχής στα πιθανά παράλληλα οφέλη για τους γεωργούς και τις επιχειρήσεις.

1.12. Η Ευρώπη υπερασπίζεται το δικαίωμα του καταναλωτή σε ακριβείς πληροφορίες. Προκειμένου οι υγιεινές και βιώσιμες επιλογές τροφίμων να γίνουν ο κανόνας και η ευκολότερη επιλογή, η Ευρώπη χρειάζεται ένα ανοιχτό και εμπειριστατωμένο βάσει στοιχείων σύνολο κριτηρίων, όπως για παράδειγμα μέσω συμφωνημένων βιώσιμων διατροφικών οδηγιών.

2. Εισαγωγή

2.1. Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Η συμβολή της κοινωνίας πολιτών στην ανάπτυξη μιας σφαιρικής πολιτικής για τα τρόφιμα στην ΕΕ», η οποία εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2017 (NAT/711), η ΕΟΚΕ ζητούσε την ανάπτυξη μιας σφαιρικής πολιτικής για τα τρόφιμα στην ΕΕ με στόχο την παροχή υγιεινής διατροφής από αειφόρα επισιτιστικά συστήματα, τη σύνδεση της γεωργίας με τις υπηρεσίες εστίασης και οικοσυστημάτων και τη διασφάλιση αλυσίδων εφοδιασμού που εγγυώνται τη δημόσια υγεία για όλα τα τμήματα της ευρωπαϊκής κοινωνίας (*). Για την επίτευξη των στόχων αυτών, πρέπει να συντονιστούν τα μέτρα πολιτικής τόσο από την πλευρά της προσφοράς όσο και της ζήτησης. Αυτό σημαίνει ότι η διαθεσιμότητα και η οικονομική προσιτότητα των τροφίμων μέσω της βιώσιμης παραγωγής τροφίμων πρέπει επίσης να συντονίζεται με την αυξημένη πρόσβαση και ενδυνάμωση των καταναλωτών ώστε να επιλέγουν μια υγιεινή και νόστιμη διατροφή. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας αποσκοπεί στην εξέταση της υγιεινής και βιώσιμης διατροφής ως ενός από τους βασικούς πυλώνες μιας σφαιρικής πολιτικής της ΕΕ για τα τρόφιμα.

(*) ΕΕ C 129 της 11.4.2018, σ. 18.

2.2. Η πολιτική δυναμική της συζήτησης για την υγιεινή και βιώσιμη διατροφή έχει ενισχυθεί:

- Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση για την κατάσταση της επισιτιστικής ανασφάλειας στον κόσμο (SOFI/*State of Food Security and Nutrition in the World*) ⁽⁵⁾, η οποία υποβλήθηκε τον Οκτώβριο του 2018 στην Επιτροπή για την Παγκόσμια Επισιτιστική Ασφάλεια, η πείνα αυξήθηκε παγκοσμίως για τρίτη συνεχή χρονιά. Ο απόλυτος αριθμός των υποσιτιζόμενων ατόμων αυξήθηκε σε σχεδόν 821 εκατομμύρια το 2017, από περίπου 804 εκατομμύρια το 2016. Η παχυσαρκία των ενηλίκων επιδεινώνεται επίσης. Περισσότεροι από 1 στους 8 ενήλικες, ή περισσότεροι από 672 εκατομμύρια στον κόσμο, είναι παχύσαρκοι. Η παγκόσμια πανδημία της παχυσαρκίας επιφέρει τεράστιο οικονομικό κόστος – σχεδόν το 3 % του παγκόσμιου ΑΕγχΠ, ισοδύναμο με το κόστος του καπνίσματος και τις συνέπειες των ένοπλων συγκρούσεων. Ακόμη και στην Ευρώπη, το ήμισυ του πληθυσμού είναι υπέρβαρο και το 20 % υποφέρει από παχυσαρκία.
- Ο ΟΗΕ έχει ανακηρύξει την τρέχουσα δεκαετία σε «Δεκαετία Δράσης για τη Διατροφή» και έχει αναγνωρίσει την ανάγκη να αναδιαμορφωθούν τα επισιτιστικά συστήματα με σκοπό την προώθηση μιας πιο υγιεινής διαίτας και τη βελτίωση της διατροφής. Η υψηλού επιπέδου ομάδα εμπειρογνομών (YEOE) της Επιτροπής για την Παγκόσμια Επισιτιστική Ασφάλεια (CFS) ανέδειξε περαιτέρω την επιτακτική αυτή ανάγκη στην έκθεση που δημοσίευσε τον Σεπτέμβριο του 2017 ⁽⁶⁾. Ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) και η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) επεξεργάζονται επί του παρόντος έναν νέο ορισμό της υγιεινής και βιώσιμης διατροφής και σχεδιάζουν να δρομολογήσουν, τον Μάρτιο του 2019, μια διεθνή διαβούλευση προκειμένου να αναλύσουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της βιωσιμότητας της διατροφής.
- Η διατροφή διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και ολόκληρου του Θεματολογίου 2030, ιδίως προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση όλων των ανθρώπων σε ασφαλή, θρεπτικά και επαρκή τρόφιμα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και για την εξάλειψη όλων των μορφών υποσιτισμού έως το 2030 (Στόχος 2), αλλά και για την εξασφάλιση υγιούς ζωής σε όλους και προώθηση της ευημερίας για όλους και σε όλες τις ηλικίες (Στόχος 3). Επομένως, η εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) προσφέρει την ευκαιρία να αλλάξουν τα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής τροφίμων προς έναν πιο βιώσιμο και υγιεινό τρόπο.
- Η επίτευξη των στόχων της συμφωνίας του Παρισιού για την αλλαγή του κλίματος απαιτεί επίσης εκ βάθρων μετασχηματισμό του συστήματος τροφίμων, η δε ειδική έκθεση της IPCC που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2018 επιβεβαίωσε επιστημονικά την ανάγκη ανάληψης επείγουσας δράσης για το κλίμα ⁽⁷⁾.
- Σε επίπεδο ΕΕ, η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ αποτελεί ευκαιρία για την προώθηση πιο βιώσιμης παραγωγής και υγιεινής διατροφής, εφόσον καθιστά εύκολα διαθέσιμα για τους πολίτες της ΕΕ θρεπτικά προϊόντα όπως φρούτα, λαχανικά και γαλακτοκομικά προϊόντα.
- Η Επιτροπή των Περιφερειών υιοθέτησε επίσης πρόσφατα γνωμοδότηση με θέμα «Τοπικά και περιφερειακά κίνητρα για την προώθηση μιας υγιεινής και βιώσιμης διατροφής» ⁽⁸⁾.
- Η διεθνής ομάδα εμπειρογνομών για τα βιώσιμα επισιτιστικά συστήματα (IPES Food) θα παρουσιάσει σύντομα την έκθεσή της για μια «Κοινή Επισιτιστική Πολιτική» στην ΕΕ, η οποία θα συμπεριλαμβάνει συγκεκριμένες συστάσεις για την υγιεινή και βιώσιμη διατροφή.

2.3. Οι δήμοι (και οι τοπικές αυτοδιοικήσεις) εξελίσσονται σε βασικούς παράγοντες προώθησης πιο βιώσιμων συστημάτων τροφίμων. Μέσω ολοκληρωμένων και διατομεακής δράσης, οι δήμοι φέρνουν σε επαφή διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς με σκοπό τον σχεδιασμό πολιτικών που αντιμετωπίζουν πιεστικά προβλήματα τα οποία σχετίζονται με τα τρόφιμα (όπως η επισιτιστική ανασφάλεια και η παχυσαρκία), παράλληλα όμως συμβάλλουν και στην επίλυση ευρύτερων θεμάτων, μεταξύ άλλων των περιβαλλοντικών προκλήσεων, των κοινωνικών ανισοτήτων και της φτώχειας. Σε αυτό το πλαίσιο, σημαντικό ορόσημο αποτελεί το σύμφωνο του Μιλάνου για την αστική διατροφική πολιτική (*Milan Urban Food Policy Pact*), το οποίο υπεγράφη από περισσότερες από 180 πόλεις παγκοσμίως και καλύπτει 450 εκατομμύρια κατοίκους ⁽⁹⁾.

⁽⁵⁾ Έκθεση για την κατάσταση της επισιτιστικής ανασφάλειας στον κόσμο (SOFI report) 2018: <http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/>.

⁽⁶⁾ YEOE, 2017. Επισιτιστικά και διατροφικά συστήματα.

⁽⁷⁾ http://www.ipcc.ch/news_and_events/pr_181008_P48_spm.shtml.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Τοπικά και περιφερειακά κίνητρα για την προώθηση υγιεινής και βιώσιμης διατροφής».

⁽⁹⁾ <http://www.milanurbanfoodpolicyact.org/>.

2.4. Εκτός από την πολιτική δυναμική, αυξάνεται και η σημασία επείγουσας αντιμετώπισης του ζητήματος από επιστημονικής και κοινωνιακής πλευράς, όπως εξηγείται περαιτέρω στο κεφάλαιο 3.

3. Αντίκτυπος μιας ανθυγιεινής και μη βιώσιμης διατροφής

3.1. Η διατροφική επιλογή έχει πολλές συνέπειες, θετικές αλλά και επιβλαβείς. Οι Ευρωπαίοι χρειάζονται υποστήριξη για να μειώσουν τις επιβλαβείς επιπτώσεις που προκύπτουν από τη διατροφή και να αξιοποιήσουν τις θετικές πτυχές. Η ιδέα που ίσχυε κατά το παρελθόν όσον αφορά την επιδίωξη απλά και μόνο επαρκούς προσφοράς τροφίμων δεν αποτελεί πλέον επαρκή πολιτική. Πρέπει να εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο παράγονται και καταναλώνονται τα τρόφιμα και ποιες είναι οι μακροπρόθεσμες, αλλά και άμεσες συνέπειές τους. Ο τρόπος διατροφής των Ευρωπαίων καταναλωτών έχει ακούσιες συνέπειες στη ρύπανση (π.χ. οι πλαστικές συσκευασίες μίας χρήσης), το κλίμα, την υγεία, τη βιοποικιλότητα και άλλους τομείς. Οι επιπτώσεις αυτές υπονομεύουν το μέλλον και απαιτούν αλλαγές ως προς τον τρόπο με τον οποίο τρεφόμαστε και καταναλώνουμε. Οι αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων, από το αγρόκτημα στο εστιατόριο, πρέπει να λαμβάνουν διαφορετικά μηνύματα πολιτικής. Η επιστήμη έχει αρχίσει να επαναπροσδιορίζει ποια είναι η ορθή διατροφή για τον 21ο αιώνα: βιώσιμη διατροφή από βιώσιμα συστήματα τροφίμων. Η πολιτική καλείται πλέον να αντιμετωπίσει αυτήν την πρόκληση.

3.2. Αντίκτυπος της διατροφής στη δημόσια υγεία

Η κακή διατροφή αποτελεί την κύρια αιτία πρόωρου θανάτου και ασθενειών που μπορούν να προληφθούν. Η υγεία συνιστά ευθύνη των κρατών μελών, η δε Ευρωπαϊκή Επιτροπή διευκολύνει κυρίως την ανταλλαγή δεδομένων και πληροφοριών. Ωστόσο, η ΕΕ έχει τη δυνατότητα να βελτιώσει την κατανόηση εκ μέρους των καταναλωτών της σημασίας της βιώσιμης διατροφής για την υγεία. Κάθε χρόνο, 550.000 άνθρωποι σε ηλικία εργασίας πεθαίνουν πρόωρα στην ΕΕ από μη μεταδοτικές ασθένειες (NCD). Τα μη μεταδοτικά νοσήματα έχουν ξεπεράσει τις μεταδοτικές ασθένειες ως αιτία πρόωρου θανάτου παγκοσμίως. Οι μη μεταδοτικές ασθένειες αντιπροσωπεύουν πλέον το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης στα κράτη μέλη, κοστίζοντας στις οικονομίες της ΕΕ 115 δισεκατ. ευρώ, ή 0,8 % του ΑΕγχΠ σε ετήσια βάση, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ ⁽¹⁰⁾. Σημαντική απειλή για τη μελλοντική δημόσια υγεία είναι η εξάπλωση της μικροβιακής αντοχής (AMR) ⁽¹¹⁾. Παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ευρωπαϊκή περιφέρεια της ΠΟΥ έχουν λάβει σωστές και ακλόνητες θέσεις έναντι της μικροβιακής αντοχής, πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για μείωση της χρήσης αντιμικροβιακών ουσιών στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις της ΕΕ και για την πρόληψη της εισαγωγής κρέατος από τρίτες χώρες που κάνουν προφυλακτική χρήση αντιβιοτικών.

3.3. Κοινωνικός αντίκτυπος της διατροφής

Η διατροφή αποτελεί βασικό δείκτη κοινωνικών ανισοτήτων, αλλά και παράγοντα που τις τροφοδοτεί. Οι άνθρωποι με χαμηλά εισοδήματα στην Ευρώπη διατρέφονται χειρότερα και βιώνουν χειρότερα και πρωιμότερα προβλήματα υγείας που σχετίζονται με τη διατροφή. Οι περιοχές με χαμηλό εισόδημα έχουν μικρότερη αγοραστική δύναμη από ό, τι οι πιο εύπορες. Τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα έχουν πιο περιορισμένο εύρος διατροφής και καταναλώνουν λιγότερα φρούτα και λαχανικά. Στη διατροφή τους κυριαρχούν τρόφιμα λιπαρά, αλμυρά, ζαχαρούχα και «εξαιρετικά μεταποιημένα» ("ultra-processed"), μόνο και μόνο επειδή είναι φθηνότερα.

3.4. Πολιτισμικός και ψυχολογικός αντίκτυπος της διατροφής

Η Ευρώπη φημίζεται για τις ποικίλες και πλούσιες γαστρονομικές της παραδόσεις. Παρά το γεγονός ότι η ΕΕ έχει πράξει πολλά για να προστατεύσει τα τρόφιμα ειδικού και τοπικού ενδιαφέροντος, μέσω των συστημάτων Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) και Ειδικών Παραδοσιακών Προϊόντων Εγγυημένων (ΕΠΠΕ) ⁽¹²⁾, υπάρχει αργή ενσωμάτωση των τροφίμων, καθώς οι μεταποιητές αυξάνουν την παραγωγή προκειμένου να μειώσουν το κόστος και να βρουν νέες αγορές. Η Ευρώπη χρειάζεται μια ανανεωμένη προσπάθεια για την αναδιαμόρφωση και διαφοροποίηση των διατροφικών μας συνηθειών – όχι για να τις σφραγίσουμε πίσω από τοίχους, αλλά για να οικοδομήσουμε μια ποικιλομορφία που θα οδηγήσει σε ανθεκτικότητα. Η ενίσχυση της ποικιλίας στη διατροφή αυξάνει το φάσμα των θρεπτικών ουσιών και των γεύσεων.

3.5. Περιβαλλοντικός αντίκτυπος της διατροφής

Η παραγωγή και η κατανάλωση τροφίμων έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιδράσεις όσον αφορά τη χρήση των πόρων σε παγκόσμιο επίπεδο —ωστόσο, στην ΕΕ, οι επιδράσεις αυτές είναι πολύ χαμηλότερες. Το σύστημα της γεωργίας και της παραγωγής τροφίμων έχει σοβαρό αντίκτυπο στο περιβάλλον (π.χ. στις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, στη βιοποικιλότητα, στα ύδατα, στο έδαφος). Η Ευρώπη μπορεί να μειώσει την επίδραση των συστημάτων ασκόπως επεξεργασμένων τροφίμων, ενθαρρύνοντας την απλή θρεπτική διατροφή αντί των τροφίμων

⁽¹⁰⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018). Μη μεταδοτικές ασθένειες, https://ec.europa.eu/health/non_communicable_diseases/overview_el.

⁽¹¹⁾ Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων (ECDC) (2017), «Σύνοψη των τελευταίων στοιχείων σχετικά με την ανθεκτικότητα στα αντιβιοτικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση», <https://ecdc.europa.eu/sites/portal/files/documents/EAAD%20EARS-Net%20summary.pdf>.

⁽¹²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), «Γεωγραφικές ενδείξεις και παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα», https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels_el.

υψηλής ενεργειακής πυκνότητας. Τα συστήματα τροφίμων μπορούν να αποτελέσουν πηγή αποκατάστασης και αυξημένης ανθεκτικότητας εάν τα τρόφιμα καλλιεργούνται, υφίστανται επεξεργασία και καταναλώνονται κατά τρόπο διαφορετικό⁽¹³⁾ (14). Κάτι τέτοιο συνεπάγεται σχεδόν σίγουρα κατανάλωση λιγότερων δημητριακών για τα ζώα εκτροφής και διατροφή με λιγότερο κρέας για τους καταναλωτές. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνονται οφέλη τόσο για το κλίμα όσο και για την υγεία⁽¹⁵⁾. Οφείλουμε να προωθήσουμε περισσότερο τα βιώσιμα γεωργικά συστήματα και να εντοπίσουμε, λόγου χάρι, τις θετικές περιβαλλοντικές επιδράσεις των χορτολιβαδικών εκτάσεων (αυξημένη βιοποικιλότητα, δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα). Αυτό θα παρότρυνε επίσης τους καταναλωτές να ακολουθήσουν μια υγιεινή, ισορροπημένη και βιώσιμη διατροφή.

3.6. Οικονομικός αντίκτυπος της διατροφής

Η επιτυχία της Ευρώπης έγκειται στο ότι τροφοδοτούνται ετησίως 550 εκατομμύρια Ευρωπαίοι, τώρα, όμως, χρειαζόμαστε το σύστημα αυτό να καταστεί περισσότερο βιώσιμο. Πολλοί οικονομολόγοι επικρίνουν τις επιδοτήσεις της κοινής γεωργικής πολιτικής, οι οποίες οι οποίες αντιπροσωπεύουν μεγάλο τμήμα του προϋπολογισμού της ΕΕ. Το αντεπίχειρμα είναι ότι οι επιδοτήσεις βοηθούν τους αγρότες της Ευρώπης να επιβιώσουν. Το κόστος τους έχει αυξηθεί, όμως το ποσοστό ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) που λαμβάνουν οι αγρότες είναι χαμηλό. Το μεγαλύτερο μέρος της ΑΠΑ των τροφίμων δημιουργείται έξω από τη γη, όχι από τη γη. Ο διατροφικός τομέας αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους οικονομικούς τομείς της ΕΕ. Η βιομηχανία τροφίμων στην ΕΕ, για παράδειγμα, απασχολεί 4,2 εκατομμύρια εργαζομένους και έχει κύκλο εργασιών 1.089 τρισεκατομμύρια λίρες στερλίνες⁽¹⁶⁾. Οι καταναλωτές απολαύουν μακροπρόθεσμης μείωσης του κόστους των τροφίμων ως ποσοστού επί των εγχώριων δαπανών. Όμως, δεν περιλαμβάνεται απαραίτητα το πλήρες κόστος στην εν λόγω μείωση του κόστους. Μελέτη του 2017 για το βρετανικό σύστημα τροφίμων κατέδειξε ότι, ενώ οι καταναλωτές του Ηνωμένου Βασιλείου δαπανούν απευθείας σε τρόφιμα 120 δισεκατ. λίρες στερλίνες σε ένα έτος, αυτό συνεπάγεται ισόποσο πρόσθετο κόστος σε άλλα «κονδύλια του προϋπολογισμού» της πραγματικής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων 30 δισεκατ. λιρών στερλινών για την υποβάθμιση της γης, 40 δισεκατ. λιρών στερλινών για την υγεία και ούτω καθεξής⁽¹⁷⁾. Μελέτες όπως αυτή υποδηλώνουν την ανάγκη «πραγματικής λογιστικής αποτύπωσης του κόστους», προσέγγιση που υποστηρίζεται από το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών⁽¹⁸⁾.

4. Πολιτικές και εργαλεία για την προώθηση της υγιεινής και βιώσιμης διατροφής

4.1. Η υποστήριξη της καλύτερης και υγιεινότερης διατροφής αποτελεί επείγουσα και επιτακτική ανάγκη στην Ευρώπη, πρέπει δε να διερευνηθούν περαιτέρω οι δυνατότητες προώθησης της διατροφής μέσω καλύτερων συστημάτων τροφίμων⁽¹⁹⁾. Για τη μετάβαση σε συστήματα τροφίμων που παρέχουν θρεπτικά τρόφιμα με στόχο μια υγιεινή διατροφή θα απαιτηθούν αλλαγές πολιτικής τόσο στην πλευρά της προσφοράς όσο και στην πλευρά της ζήτησης. Από την πλευρά της προσφοράς, η παραγωγή των τροφίμων και ο τρόπος επεξεργασίας (π.χ. μέσω επαναπροσδιορισμού της σύνθεσης των τροφίμων), διανομής και διάθεσής τους στους καταναλωτές αποτελούν παράγοντες ζωτικής σημασίας, προκειμένου να καθοριστούν η προσβασιμότητα και η οικονομική προσιτότητα των τροφίμων που ενθαρρύνουν πιο υγιεινά διατροφικά πρότυπα. Από την πλευρά της ζήτησης, οι δημόσιες πολιτικές θα πρέπει να παρέχουν στους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν μια πιο υγιεινή διατροφή, π.χ. μέσω της εκπαίδευσης στα σχολεία και των εκστρατειών ευαισθητοποίησης, της δρομολόγησης κατευθυντηρίων γραμμών στον τομέα της διατροφής, της επισημάνσης, των δημοσίων συμβάσεων κ.λπ. Οι στρατηγικές και πολιτικές για την ενίσχυση της προσφοράς και της ζήτησης θρεπτικών τροφίμων είναι διασυνδεδεμένες και αλληλεξαρτώμενες. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να υιοθετηθεί μια ολοκληρωμένη, πολυτομεακή και πολυεπίπεδη προσέγγιση, στην οποία θα συμμετέχουν όλα τα αρμόδια όργανα, η κοινωνία των πολιτών και οι ενδιαφερόμενοι φορείς σε όλο το σύστημα τροφίμων.

4.2. Μέρος του προβλήματος αποτελεί και το γεγονός ότι, μέχρι στιγμής, πολλές αποφάσεις της βιομηχανίας τροφίμων λαμβάνονται με βάση βραχυπρόθεσμους οικονομικούς λόγους, οι οποίοι εξέτρεψαν ορισμένες φορές την παραγωγή και την επεξεργασία τροφίμων προς την εσφαλμένη κατεύθυνση της καλλιέργειας και χρήσης ανθυγιεινών συστατικών πρώτων υλών (π.χ. φοινικέλαιο, trans-λιπαρά οξέα, υπερβολικές περιεκτικότητες σε ζάχαρη και αλάτι). Η προσέγγιση της βιωσιμότητας συνεπάγεται εξέταση όχι μόνο των οικονομικών, αλλά και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η προσέγγιση αυτή πρέπει να έχει μακροπρόθεσμη προοπτική και να αναπτύξει τις προϋποθέσεις για μικρότερη έκταση, τοπικές αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων. Για τον λόγο αυτό, είναι επίσης σημαντικό να προωθηθεί ένα νέο «πλαίσιο» για τη βιομηχανία τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, με σκοπό την παραγωγή, επεξεργασία, διανομή και πώληση υγιεινότερων και πιο βιώσιμων τροφίμων. Για παράδειγμα, τα μέτρα που θεσπίζει η ΕΕ θα πρέπει να διευκολύνουν τους παραγωγούς να προωθούν τον επαναπροσδιορισμό της σύνθεσης των τροφίμων, ακόμη και εάν αυτή είναι σταδιακή, πράγμα το οποίο δεν είναι εφικτό με την ισχύουσα νομοθεσία. Όσον αφορά την ΚΠΠ, θα πρέπει να ενθαρρύνει τους γεωργούς να παράγουν σε τοπικό επίπεδο τα συστατικά που έχουν τον καλύτερο αντίκτυπο στην υγεία. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης ταχεία καθιέρωση νομοθετικού ορίου σε ολόκληρη την ΕΕ για τα μεταποιημένα trans-λιπαρά οξέα στα τρόφιμα.

⁽¹³⁾ Berners-Lee, et al (2018) "Current global food production is sufficient to meet human nutritional needs in 2050 provided there is radical societal adaptation" (Η τρέχουσα παγκόσμια παραγωγή τροφίμων επαρκεί για να καλύψει τις διατροφικές ανάγκες του πληθυσμού έως το 2050 εφόσον υπάρξει ριζική κοινωνιακή προσαρμογή) *Elementa*, 6, 1, 52: <http://doi.org/10.1525/elementa.310>.

⁽¹⁴⁾ Ritchie, H, D Reay & P Higgins (2017). "Beyond Calories: A Holistic Assessment of the Global Food System" (Πέρα από τις θερμίδες: Μια ολιστική αξιολόγηση του παγκόσμιου επισιτιστικού συστήματος), *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 2, 57, διαθέσιμο στη διεύθυνση: 10.3389/fsufs.2018.00057.

⁽¹⁵⁾ Βλέπε, για παράδειγμα, την έκθεση του Ινστιτούτου Παγκόσμιων Πόρων (WRI) (2018) με τίτλο "Creating a Sustainable Future" (Διαμορφώνοντας ένα βιώσιμο μέλλον). <https://www.wri.org/publication/creating-sustainable-food-future> και την έκθεση της επιτροπής EAT-Lancet για έναν υγιεινό τρόπο διατροφής από τα βιώσιμα συστήματα τροφίμων (2019) με τίτλο "Food in the Anthropocene" (Διατροφή στην Ανθρωποκαινο εποχή) <https://eatforum.org/initiatives/eat-lancet/>.

⁽¹⁶⁾ FDE [FoodDrinkEurope] (2018). Ετήσια έκθεση 2018. https://www.fooddrinkurope.eu/uploads/publications_documents/FoodDrinkEurope_Annual_Report_INTERACTIVE.pdf.

⁽¹⁷⁾ Sustainable Food Trust (2017). *The Hidden Cost of Food* (Το κρυφό κόστος των τροφίμων). Bristol. <http://sustainablefoodtrust.org/wp-content/uploads/2013/04/HCOF-Report-online-version.pdf>.

⁽¹⁸⁾ UNEP (2017). *TEEB for Agriculture and Food Interim Report* (Ενδιάμεση έκθεση της πρωτοβουλίας «Τα οικονομικά των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας/The Economics of Ecosystems and Biodiversity/TEEB» για τη γεωργία και τα τρόφιμα). Νάιρόμπι: Πρόγραμμα του ΟΗΕ για το Περιβάλλον. <http://teebweb.org/agrifood/home/teeb-for-agriculture-food-interim-report/>.

⁽¹⁹⁾ EE C 129 της 11.4.2018, σ. 18.

4.3. Υπάρχουν ήδη διάφορες πολιτικές και πρωτοβουλίες της ΕΕ που έχουν στόχο την προώθηση της υγιεινής διατροφής, για παράδειγμα πρωτοβουλίες της Επιτροπής όπως η ευρωπαϊκή πλατφόρμα δράσης για τη διατροφή, τη σωματική δραστηριότητα και την υγεία, τα ρυθμιστικά μέτρα σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές και με τους ισχυρισμούς διατροφής και υγείας, η Λευκή Βίβλος του 2017 για την παχυσαρκία, το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την παιδική παχυσαρκία 2001-2020, ορισμένες διατάξεις της νέας πρότασης της ΚΙΠ (π.χ. «βελτίωση της ανταπόκρισης της γεωργίας της ΕΕ στις απαιτήσεις της κοινωνίας όσον αφορά τα τρόφιμα και την υγεία, συμπεριλαμβανομένης της απαίτησης για ασφαλή, θρεπτικά και βιώσιμα τρόφιμα, καθώς και για καλή μεταχείριση των ζώων»), το πρόγραμμα της ΕΕ για τη διάθεση φρούτων, λαχανικών και γάλακτος στα σχολεία κ.λπ. Ωστόσο, απουσιάζει μια συντονισμένη προσέγγιση. Οι νέες βιώσιμες διατροφικές οδηγίες της ΕΕ θα παράσχουν στα κράτη μέλη τη συνάφεια και το πλαίσιο «πολλαπλών κριτηρίων», ώστε να αναπτύξουν τις εθνικές κατευθυντήριες γραμμές τους, όπως περιγράφεται περαιτέρω παρακάτω.

5. Κατευθυντήριες γραμμές για μια βιώσιμη διατροφή

5.1. Δεδομένου ότι έχουν αυξηθεί τα στοιχεία σχετικά με τον αντίκτυπο της διατροφής στην υγεία, το περιβάλλον και την οικονομία, παρατηρείται όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη των λεγόμενων «βιώσιμων διατροφικών κατευθυντηρίων γραμμών». Όλα σχεδόν τα εθνικά κράτη εκπονούν επίσημες διατροφικές κατευθυντήριες γραμμές. Μας είναι οικείες ως συμβουλές να τρώμε λιγότερο αλάτι, να τρώμε έναν αριθμό «μερίδων» φρούτων και λαχανικών, να καταναλώνουμε ορισμένες ποσότητες ψαριών, και άλλες οδηγίες. Δεδομένων των ισχυρών αποδεικτικών στοιχείων αναφορικά με τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο των τροφίμων, θεωρείται πλέον λογικό να συμπεριληφθούν ευρύτερα κριτήρια στις διατροφικές συμβουλές – εξ ου και η αύξηση των εκκλήσεων για «βιώσιμες διατροφικές κατευθυντήριες γραμμές»⁽²⁰⁾.

5.2. Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν ήδη ξεκινήσει να αναπτύσσουν διαφορετικές μορφές κατευθυντηρίων γραμμών για τη βιώσιμη διατροφή⁽²¹⁾. Ορισμένες από αυτές έχουν προκύψει από τους εξειδικευμένους φορείς εμπειρογνομόνων τους στον τομέα της υγείας και της διατροφής⁽²²⁾ (23), άλλες αποτέλεσαν καρπό συνεργασίας μεταξύ υπουργείων και οργανισμών⁽²⁴⁾, ενώ ορισμένες εκπονήθηκαν υπό την καθοδήγηση της κοινωνίας των πολιτών και της βιομηχανίας⁽²⁵⁾. Αυτή η ποικιλομορφία ήταν μεν χρήσιμη στον πειραματισμό, πρέπει όμως πλέον να δοθεί ένα σαφές, συνεκτικό και κοινό πλαίσιο ώστε να επωφεληθούν οι καταναλωτές εντός της ενιαίας αγοράς. Όταν θα τεθούν σε εφαρμογή βιώσιμες διατροφικές κατευθυντήριες γραμμές και άλλα συναφή μέτρα, πρέπει να εξασφαλιστεί και ο αποτελεσματικός έλεγχος της εφαρμογής τους.

5.3. Πρέπει να δημιουργηθεί μια ομάδα εμπειρογνομόνων για τη διαμόρφωση βιώσιμων διατροφικών κατευθυντηρίων γραμμών με πανευρωπαϊκή ισχύ. Σε αυτήν την ομάδα θα πρέπει να συμμετέχουν οι ενδιαφερόμενοι επαγγελματικοί και επιστημονικοί φορείς από τους κλάδους της διατροφής, της δημόσιας υγείας, των τροφίμων και των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιστημών. Η ομάδα εμπειρογνομόνων θα διατυπώσει οδηγίες εντός προθεσμίας δύο ετών, οι οποίες θα παρέχουν στους καταναλωτές σαφείς συμβουλές σχετικά με την αιεφόρο διατροφή, αξιοποιώντας την έρευνα και τα δεδομένα που προσφέρουν το Κοινό Κέντρο Ερευνών, το πρόγραμμα Food 2030, η Μόνιμη Επιτροπή Γεωργικής Έρευνας (SCAR) και άλλοι φορείς. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές θα είναι διαθέσιμες στα κράτη μέλη προς χρήση σε εθνικό επίπεδο, για παράδειγμα σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και σε δημόσιους φορείς, καθώς και σε επίπεδο ΕΕ, για να βοηθήσουν στην ανάπτυξη σαφών ολοκληρωμένων πλαισίων για την αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων. Οι κατευθυντήριες γραμμές θα συμβάλουν στην επίτευξη ευρέων στόχων της ΕΕ, όπως η στήριξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, της συμφωνίας του Παρισιού για την αλλαγή του κλίματος και άλλων δεσμεύσεων και προγραμμάτων για την αειφορία, όπως το πρόγραμμα FOOD2030⁽²⁶⁾. Η ομάδα εμπειρογνομόνων θα πρέπει να περιλαμβάνει βασικούς φορείς όπως η Ομοσπονδία Ευρωπαϊκών Οργανισμών Τροφίμων (FENS), η Ευρωπαϊκή Ένωση Δημόσιας Υγείας (EUPHA) και η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Οικολογίας, ενώ θα παρέχουν στοιχεία επιστημονικές πηγές εμπειρογνομόνων όπως η SCAR και στήριξη η ΓΔ Γεωργίας, η ΓΔ Περιβάλλοντος, η ΓΔ Υγείας, η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος και η Μόνιμη Επιτροπή Γεωργικής Έρευνας (SCAR). Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συμβάλει στις εργασίες της εν λόγω ομάδας εμπειρογνομόνων ούτως ώστε να παράσχει τη συμβολή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ιδίως μέσω της προσωρινής ομάδας μελέτης «Βιώσιμα συστήματα τροφίμων».

6. Συστήματα επισήμανσης βιώσιμων τροφίμων

6.1. Οι κατευθυντήριες γραμμές για μια βιώσιμη διατροφή θα πρέπει επίσης να αποτελέσουν τη βάση για την ευρύτερη επισήμανση των τροφίμων, η οποία πρέπει να είναι ευανάγνωστη και να βελτιώνει και να αποθαρρύνει τη χρήση ασκόπως φθινών πρώτων υλών, που είναι αφενός ανθυγιεινές και, αφετέρου, μη βιώσιμες (π.χ. trans-λιπαρά οξέα, οπινκέλαο και υπερβολική περιεκτικότητα σε ζάχαρη). Οι καταναλωτές επωφελούνται από την επέκταση της επισήμανσης των τροφίμων, συμπεριλαμβανομένου του συστήματος λογότυπων ποιότητας της ΕΕ (ΠΓΕ, ΠΟΠ, ΕΠΠΕ), ώστε να καλύπτονται τόσο περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές όσο και πτυχές που αφορούν την υγεία και τη διατροφή.

⁽²⁰⁾ Gonzalez-Fischer C, T Garnett (2016) - "Plates, pyramids, planet: Developments in national healthy and sustainable dietary guidelines: a state of play assessment" (Πιάτα, πυραμίδες, πλανήτης: Η ανάπτυξη εθνικών κατευθυντηρίων γραμμών για μια υγιεινή και βιώσιμη διατροφή: αξιολόγηση της επικρατούσας κατάστασης). Ρώμη και Οξφόρδη: FAO και Food Climate Research Network (ερευνητικό δίκτυο για τα τρόφιμα και για το κλίμα).

⁽²¹⁾ Βλέπε την ανασκόπηση στο Lang T, P Mason (2017). "Sustainable diet policy development: implications of multi-criteria and other approaches" (Κατάρτιση πολιτικών για τη βιώσιμη διατροφή: ο αντίκτυπος των πολλαπλών κριτηρίων και άλλων προσεγγίσεων), 2008–2017, *Proceedings of the Nutrition Society*, διαθέσιμο στη διεύθυνση: 10.1017/S0029665117004074.

⁽²²⁾ Συμβούλιο Υγείας των Κάτω Χωρών (2011), Κατευθυντήριες γραμμές για μια υγιεινή διατροφή: η οικολογική προοπτική. Σύμβαση αριθ.: αριθμός δημοσίευσης 2011/08Ε. Χάγη: Συμβούλιο Υγείας των Κάτω Χωρών.

⁽²³⁾ Voedingscentrum (2016). Κατευθυντήριες γραμμές του Κέντρου Διατροφής των Κάτω Χωρών «Wheel of Five» (Παράρτημα 13 για θέματα βιωσιμότητας). Χάγη: Voedingscentrum.

⁽²⁴⁾ Εθνική Υπηρεσία Τροφίμων και Οργανισμός Περιβάλλοντος της Σουηδίας (2008), *Environmentally Effective Food Choices: Proposal notified to the EU* (Περιβαλλοντικά αποτελεσματικές διατροφικές επιλογές: πρόταση που κοινοποιήθηκε στην ΕΕ.). Στοκχόλμη: Εθνική Υπηρεσία Τροφίμων.

⁽²⁵⁾ Γερμανικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (RNE) (2014), *The Sustainable Shopping Basket - A Guide to Better Shopping*. (Το βιώσιμο καλάθι αγορών – Οδηγός για καλύτερες αγορές.). Βερολίνο: Γερμανικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, <https://www.nachhaltigkeitsrat.de/en/projects/the-sustainable-shopping-basket>.

⁽²⁶⁾ <http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/index.cfm?pg=policy&lib=food2030>.

6.2. Οι πολιτικές έχουν επικεντρωθεί στη διατροφή και σε άλλα θέματα υγείας, όμως η ΕΟΚΕ σημειώνει τις αυξανόμενες ανησυχίες ως προς την έλλειψη ενημέρωσης και εκπαίδευσης των καταναλωτών σχετικά με την περιβαλλοντική και την κοινωνική επίδραση των τροφίμων. Η εφαρμογή ενός σαφούς συστήματος επισήμανσης σχετικά με την προέλευση, τα μέσα παραγωγής και τη θρεπτική αξία των τροφίμων θα διευκολύνει τις επιλογές των καταναλωτών. Η ιχνηλασιμότητα είναι επίσης πολύ σημαντική τόσο για τους παραγωγούς τροφίμων όσο και για τους καταναλωτές, προκειμένου να κατοχυρωθεί η ασφάλεια των τροφίμων ⁽²⁷⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκλησή της για την ανάπτυξη ενός νέου έξυπνου συστήματος επισήμανσης των αειφόρων τροφίμων, το οποίο θα πρέπει να εναρμονίζεται σε επίπεδο ΕΕ ⁽²⁸⁾. Θα πρέπει να βασίζεται επίσης σε νέες διαδικασίες ιχνηλασιμότητας και πιστοποίησης και θα αναπτυχθεί περαιτέρω στις μελλοντικές εργασίες της προσωρινής ομάδας μελέτης της ΕΟΚΕ για τα βιώσιμα συστήματα τροφίμων. Επίσης, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση σε τεχνολογίες όπως εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα, καθώς και σε αναγραφές για τον καταναλωτή στον τομέα του λιανικού εμπορίου, με τα οποία παρέχονται όλες οι απαιτούμενες πληροφορίες, και διασφαλίζεται πλήρης ιχνηλασιμότητα.

7. Δημόσιες συμβάσεις

7.1. Μέσω των δημοσίων συμβάσεων, οι τοπικές αρχές θα είναι σε θέση να εφαρμόζουν σταδιακά βιώσιμες διατροφικές οδηγίες σε ένα ευρύ φάσμα δημόσιων ιδρυμάτων, ιδίως σε σχολεία και νοσοκομεία. Η παραγωγή, πώληση και κατανάλωση υγιεινών, τοπικών και εποχιακών τροφίμων, τα οποία εξασφαλίζουν βιωσιμότητα, συμβάλλει στην επίτευξη του Στόχου 12.7 «Βιώσιμες δημόσιες συμβάσεις» του Θεματολογίου του 2030. Θα πρέπει να προκρίνονται οι τοπικοί παραγωγοί κατά τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, ώστε να προωθείται η υγιεινή διατροφή και η ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

7.2. Υπάρχουν ήδη αρκετές πρωτοβουλίες για την προαγωγή της προμήθειας αειφόρων τροφίμων, γεγονός που καταδεικνύει το αυξανόμενο ενδιαφέρον και τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των τοπικών αρχών στο θέμα. Για παράδειγμα, το Διεθνές Συμβούλιο Τοπικών Πρωτοβουλιών για το Περιβάλλον (ICLEI) – Τοπικές Αρχές για την Αειφορία προωθεί σήμερα μια πρωτοβουλία για τη δρομολόγηση υποχρεωτικών και σταδιακών προμήθειών αειφόρων τροφίμων σε όλα τα ευρωπαϊκά σχολεία και νηπιαγωγεία, με ποσοστό 20 % βιολογικά τρόφιμα έως το 2022 ως αρχικό στόχο.

7.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει το τρέχον έργο που έχει αναλάβει το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση των κριτηρίων της ΕΕ για τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις (GPP) όσον αφορά τις υπηρεσίες τροφίμων και τροφοδοσίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί να συμπεριληφθούν στις GPP ρητά και πιο φιλόδοξα κριτήρια για την αειφορία των τροφίμων και να αρθούν τα κανονιστικά εμπόδια, ιδίως όσον αφορά τους κανόνες ανταγωνισμού.

8. Κανόνες ανταγωνισμού

8.1. Το δίκαιο του ανταγωνισμού παρουσιάζεται μερικές φορές ως εμπόδιο στην παραγωγή και τη διανομή βιώσιμων και υγιεινών τροφίμων. Οι διαβουλεύσεις με τη ΓΔ Ανταγωνισμού της Επιτροπής θα πρέπει να ενθαρρύνει τόσο την αποσαφήνιση όσο και την προσαρμογή στους ισχύοντες κανόνες, έτσι ώστε οι ευρωπαϊκές αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων να επιτύχουν καλύτερες συνθήκες και να επιταχύνουν τη μετάβασή τους προς τη βιωσιμότητα.

8.2. Το άρθρο 101 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) ⁽²⁹⁾ απαγορεύει τις συμφωνίες μεταξύ δύο ή περισσότερων ανεξάρτητων φορέων της αγοράς οι οποίες περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Οι συμφωνίες αυτές αφορούν ειδικότερα τις συμφωνίες καθορισμού τιμών. Δυνάμει του άρθρου 101 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ, οι συμφωνίες δεν εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 101 παράγραφος 1 αν παράγουν αντικειμενικά οικονομικά οφέλη, τα οποία αντισταθμίζουν τις αρνητικές επιπτώσεις ενός περιορισμού του ανταγωνισμού, π.χ. συμβάλλοντας στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει ⁽³⁰⁾.

8.3. Οι αναγνωρισμένες διεπαγγελματικές οργανώσεις δύνανται, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, να βασίζονται σε μια παρέκκλιση από το άρθρο 101 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ. Έχουν τη δυνατότητα να κοινοποιούν τις συμφωνίες τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 210 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1308/2013 (κανονισμός ΚΟΑ) και αν η Επιτροπή δεν τις κρίνει ασυμβίβαστες με τους κανόνες της Ένωσης εντός 2 μηνών από τη λήψη της πλήρους κοινοποίησης, το άρθρο 101 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ δεν εφαρμόζεται. Οι συμφωνίες δεν επιτρέπεται να συνεπάγονται καθορισμό τιμών ή ποσοστώσεων, ούτε να οδηγούν σε κατακερματισμό των αγορών, ούτε να προκαλούν άλλες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Η χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρει ο κανονισμός ΚΟΑ θα μπορούσε να επιτρέψει στις διεπαγγελματικές οργανώσεις να συνάπτουν συμφωνίες που ενισχύουν τα πρότυπα βιωσιμότητας.

⁽²⁷⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 64.

⁽²⁸⁾ EE C 129 της 11.4.2018, σ. 18.

⁽²⁹⁾ EE C 326 της 26.10.2012, σ. 1.

⁽³⁰⁾ COM(2018) 706 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0706&from=EL>.

9. Ενημέρωση και αύξηση της ευαισθητοποίησης

9.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρότασή της να ξεκινήσει πανευρωπαϊκή εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετική με την αξία των τροφίμων, η οποία κρίνεται απαραίτητη ώστε να διασφαλιστεί μακροπρόθεσμη αλλαγή στη συμπεριφορά των καταναλωτών ⁽³¹⁾.

9.2. Είναι επίσης απαραίτητο να γίνουν περισσότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση για τα τρόφιμα στα σχολεία, καθώς και στην επαγγελματική κατάρτιση.

9.3. Η ΕΟΚΕ απευθύνει εκ νέου έκκληση για την ανάληψη πανευρωπαϊκών οπτικών διαφημιστικών εκστρατειών για τα υγιεινά τρόφιμα και την υγιεινή διατροφή ⁽³²⁾, αντλώντας έμπνευση από τις θετικές κοινωνικές διαφημιστικές εκστρατείες σε ορισμένα τηλεοπτικά κανάλια που απευθύνονται σε παιδιά, π.χ. ενθαρρύνοντας τη στροφή προς μια πιο ισορροπημένη διατροφή. Θα πρέπει να θεσπιστούν πιο αποτελεσματικοί έλεγχοι στον τομέα της εμπορικής προώθησης τροφίμων με υψηλή περιεκτικότητα σε κορεσμένα λίπη, trans-λιπαρά οξέα, ελεύθερα σάκχαρα και/ή αλάτι (HFSS) που απευθύνονται σε παιδιά, όχι μόνο κατά τη διάρκεια των ωρών υψηλής τηλεθέασης παιδικών εκπομπών, αλλά και μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και άλλους εμπορικούς διαύλους, οι οποίοι διαμορφώνουν τις διατροφικές προτιμήσεις των παιδιών ⁽³³⁾ ⁽³⁴⁾.

Βρυξέλλες, 20 Φεβρουαρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽³¹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2015), «Γεωγραφικές ενδείξεις και παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα», https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels_el.

⁽³²⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 64.

⁽³³⁾ Περιφερειακό γραφείο της ΠΟΥ για την Ευρώπη (2018). "Policies to limit marketing of unhealthy foods to children" (Πολιτικές για τον περιορισμό της εμπορικής προώθησης ανθυγιεινών τροφίμων στα παιδιά). Κοπεγχάγη: ΠΟΥ Ευρώπης <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/nutrition/news/news/2018/10/policies-to-limit-marketing-of-unhealthy-foods-to-children-fall-short-of-protecting-their-health-and-rights>.

⁽³⁴⁾ Food Active & Children's Food Campaign (2018). *Junk Food Marketing to Children: a study of parents' perceptions* (Εμπορική προώθηση ανθυγιεινών τροφίμων στα παιδιά: μια μελέτη των αντιλήψεων των γονέων). Λονδίνο. <http://www.foodactive.org.uk/wp-content/uploads/2018/06/Junk-Food-Marketing-to-Children-a-study-of-parents-perceptions.pdf>.